

1/2011

IMPULZY

pre miestnu kultúru

REGIONÁLNE KULTÚRNE CENTRUM V PRIEVIDZI

XIII. ROČNÍK

INFORMAČNO-PORADENSKÝ SPRAVODAJCA PRE KULTÚRNOOSVETOVÝCH PRACOVNÍKOV
OKRESOV PRIEVIDZA A PARTIZÁNSKE

V TOMTO ČÍSLE:

ÚVODNÍK

KULTÚRNE OZVENY

PREMIÉRY, VERNISÁŽE

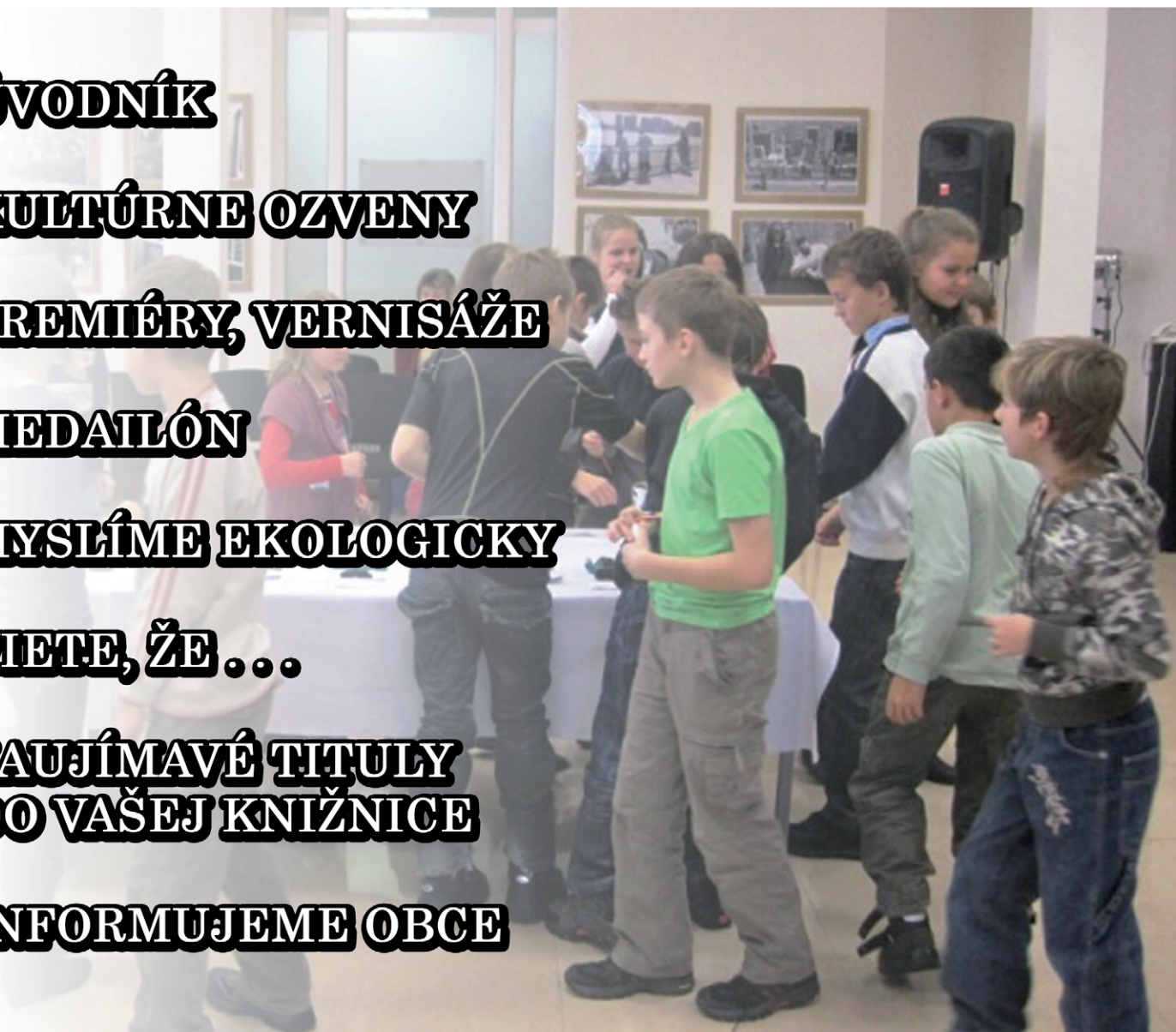
MEDAILÓN

MYSLÍME EKOLOGICKY

VIETE, ŽE...

**ZAÚJÍMAVÉ TITULY
DO VAŠEJ KNIŽNICE**

INFORMUJEME OBCE

ÚVODNÍK

AKO NESTRATIŤ PAMÄŤ

*„Tradičná ľudová kultúra je významným prostriedkom identifikácie spoločenstiev, preto ju, ako jednu z foriem kultúrnych prejavov, treba zachovať prostredníctvom tých a pre tie skupiny, ktorých identitu odzrkadľuje.“**

Tvárou v tvár k vážnym materiálnym problémom dneška (... a každej inej doby) sa vždy budú zdať nehmotné kultúrne dedičstvo a potreba jeho uchovania druhotnými. Ale história i súčasnosť nás učia, aká dôležitá je identita. So stratou identity, kultúrnej osobitosti, stráca spoločenstvo sebavedomie, zomknutosť a ukotvenosť v priestore a čase. Nechcem túto úvahu postupne doviesť až k tomu, že v konečnom dôsledku spôsobuje aj materiálne strákanie, ale existuje veľa konkrétnych prípadov, keď pri koreňoch materiálnych problémov stála práve kultúrna vykorenenosť.

V súčasnosti na Slovensku existuje pomerne rozvinutá, podporovaná a prezentovaná sekundárna podoba tradičnej ľudovej kultúry v podobe folklórizmu. Folklórne skupiny pre zachovanie tradičnej kultúry urobili aj v našom regióne veľmi veľa. Nadšiel čas postúpiť ďalej a pokúsiť sa o systematické mapovanie primárnych prejavov tradičnej ľudovej kultúry. A nielen to, ponúknuť základným školám výsledky tejto práce v ucelenom vzdelávacom programe regionálnej výchovy. Úlohu dokumentácie TLK plnili doteraz v prevažnej miere odborné inštitúcie. Centrum tradičnej ľudovej kultúry však prichádza s myšlienkou uskutočniť systematický regionálny výskum prostredníctvom obcí, regionálnych a miestnych kultúrnych inštitúcií, záujmových združení a ďalších – i laických subjektov a preniknúť tak hlbšie do jednotlivých regiónov Slovenska. Pre tento účel vypracovalo metodický materiál, ktorý je praktickou pomôckou a návodom, ako postupovať pri zbere informácií, na ktoré údaje a znaky, charakterizujúce jednotlivé oblasti tradičnej ľudovej

kultúry, je potrebné sa zamerať. Jeho zostavovateľom je Vladimír Kyseľ, odborným garantom Daniel Luther. Tento materiál môžete nájsť aj na internete (www.ludovakultura.sk). Materiál je uceleným návodom – prvým svojho druhu, ktorý sa stane vítanou pomôckou pre všetkých, ktorí sa venujú tradičnej ľudovej kultúre. Zároveň prináša nasledovnú predmetovú klasifikáciu, z ktorej sa potom odvíja obsahová štruktúra TLK: lokalita, kultúrna krajina a sídlo, spoločenská a duchovná kultúra, materiálna kultúra, výtvarná kultúra, umelecká kultúra. Tieto základné oblasti sa ďalej bohato členia a rozvetvujú až po konkrétne otázky, ktorých cieľom je získať čo najpresnejší opis jednotlivých zložiek TLK.

Ak sa teda zamýšľate nad spôsobom, ako uchovať spomienky pamätníkov, technologické postupy výroby krojov, či iných ľudovo-umeleckých výrobkov, ľudovú slovesnosť, tance, hudbu, obyčaje, recepty jedál, alebo ak si chcete urobiť komplexnú predstavu o klasifikácii prejavov tradičnej ľudovej kultúry, je tento materiál určený práve vám.

Práca môže poslúžiť študentom, vedcom – etnológom, kulturológom, historikom, ale aj kultúrno-osvetovým pracovníkom, kronikárom, folkloristom, ktorí majú kontakt s nositeľmi TLK a chcú ich prejavy odborné zaznamenať a zachovať. Uvedené dielo by sa mohlo stať vynikajúcim základom etnologickej časti obecných monografií i ďalších publikácií mapujúcich miestne a regionálne kultúrne prejavy. Hlavným cieľom autorov metodického materiálu je však vytvorenie lokálnych archívov, ktoré budú tradičnú ľudovú kultúru svojho spoločenstva archívovať a sprístupňovať na základe jednotných kritérií. Zámerom je tiež dosiahnuť, aby bol súpis postupne vykonaný vo všetkých lokalitách Slovenska podľa jednotného dotazníka na základe spoločného zoznamu tém.

Ľudmila Húsková

**Inventarizácia tradičnej ľudovej kultúry, Koordináčné centrum TLK, Bratislava 2010*

KULTÚRNE OZVENY

BARBORA ŤAHÁ VÍNO DO DVORA

Svätá Barbora, patrónka architektov a baníkov, umelcami zobrazovaná v dobovom odeve so všeobecnými atribútmi - knihou, krížom, pávím perom ako symbolom nesmrtnosti, sprevádzala mesto Bojnice jediným a výnimočným kultúrno-spoločenským podujatím pod názvom Barbora ťahá víno do dvora. Občianske združenie ekologického cestovného ruchu Nitrianska kráľovská vínná cesta, Hornonitrianska vetva v spolupráci s Akadémiou vzdelávania v Prievidzi a regionálnymi ZUŠ usporiadala 9.12.2010 v kongresovej sále Kultúrneho centra Bojnice nultý ročník spomínaného výnimočného stretnutia.

Usporiadatelia podujatia oslovili účinkujúcich zo ZUŠ v Bojniciach, folklórnu skupinu Hájiček z Chrenovca-Brusna a Akadémiu vzdelávania spoločne s vinným chodníčkom. Snúbili sa spolu spev, poézia, hudba, hovorené slovo s ochutnávkou slovenských a svetových vín a gastronomických špecialít.

Prijemnú atmosféru dotvárala prítomnosť primátora mesta Bojnice pána Františka Táma, vzácnych hostí jeho Excelencie Arpáda Tarnóczyho a predsedu združenia Magna Via doc. Ing. Jozefa Húsku, Csc., priateľov kultúry a milovníkov vína.

Oživenie regiónu vinnými cestami prispieva k spájaniu príjemného s užitočným. Aj hornonitriansky región, mesto Bojnice, mesto Prievidza spoločne naplňajú odkaz sv. Barbory.

Podujatie pod záštitou mesta Bojnice bude pokračovať v ročných intervaloch. Už sa tešíme na I. ročník.

*Mgr. Martina Barboríková
Akadémia vzdelávania Prievidza*

ČAS VIANOČNÝ, ČAS SVIATOČNÝ

Inšpiratívne stretnutie detských divadelných súborov, recitátorov a literárnych autorov pripravilo RKC v Prievidzi už po tretíkrát v sále RKC v Prievidzi v utorok 14. decembra 2010. Cieľom stretnutia bola nielen neformálna prezentácia detských divadelných súborov a podpora ich tvorivosti, ale hlavne vzájomná inšpirácia. Tento zámer sa podarilo naplniť aj vďaka úžasným výkonom všetkých účinkujúcich a tiež vďačným divákovi, ktorí si mohli vybrať z rozprávkových predstavení dopoludnia, či autorskej tvorby a scénického čítania prezentovaného popoludní.

V programe rozprávok sa predstavili deti z DDS pri CVČ Junior Bojnice pod vedením E. Petriskovej v scénickom výstupe: Kedy Perimbabka práši periny a s pásmom poézie Vianoce, Vianoce. Detský divadelný súbor pri ZUŠ L. Stančeka v Prievidzi pod vedením A. Gürtlerovej navodil predvianočnú atmosféru s pásmom vianočných vinšov. Predvianočné upratovanie s nasadením predviedli žiaci DDS Kaniček pri ZŠ Kanička pod vedením Márie Tužinskej. Z rozprávky Kocúr v čizmách potešili všetkých divákov členky Divadielka Humanity pri centre sociálnej pomoci. S vtipnou scénkou O namyslenej muche sa predstavili deti z DDS pri ZUŠ Nováky. Ich staršie kamarátky spontánne zapojili divákov

*DIVADIELKO DUO pri ZUŠ Nováky
O veselých strašidelkách*

do bábkovej rozprávky O veselých strašidielkach. Z Nedožier – Brezian prišli s rozprávkou Ivan v haluškovom kráľovstve členovia detského divadla pri Súkromnej základnej umeleckej škole. Po prvýkrát sa mnohí prítomní dozvedeli Ako Vtáčnik k menu prišiel zo zdramatizovanej povesti, ktorú si pripravili žiaci Divadielka Thalia pri Gymnáziu V. B. Nedožerského v Prievidzi. Po výborných výkonoch si všetci prítomní spoločne pochutnali na šípkovom čaji s medom, lúskali orechy, prekrajovali jabĺčka, ale najviac chutili perníky a koláče, ktoré nachystali starostlivé vedúce jednotlivých súborov. Popoludní sa divákovi predstavili talentované členky divadelného dua, ktoré začalo pôsobiť pri ZUŠ v Novákoch v autorskej hre Osoba bez mena. Vianočné príbehy, rozprávky a básne čítala autorka Diana Láslopová z Prievidze.

Zatiaľ najúspešnejší, tretí ročník podujatia navštívilo vyše 120 divákov a vystupovalo viac ako 60 deť z detských divadelných súborov z okresu Prievidza. Kto sa zúčastnil, neolutoval. Okrem príjemných zážitkov z predstavení si nielen diváci, ale hlavne detskí protagonisti odnášali zaujímavé skúsenosti, námety a dôkaz, že svojimi výkonmi dokázali obdarať a vzájomne sa obohatiť.

K.Súkeníková

Richard Perniš - moderátor
Katarína Súkeníková - organizátorka

DDS pri SZUŠ Nedožery - Brezany
Ivan v haluškovom kráľovstve

SÓLO PRE 9 HLASOV

Sneh vízgal pod čížmami čoraz výraznejšie nielen preto, že bolo mrazivé neskoré popoludnie, ba skôr podvečer 22.1.2011, ale akoby nás nútil pridať do kroku, aby sme neprišli neskoro. A tak sme s manželom vízgajúc ACCELERANDO ALLEGRO vkĺzli do priestrannej vyhriatej rukavice Regionálneho kultúrneho centra v Prievidzi, kde práve začínala verejná prezentácia knižky výberu poézie s názvom SÓLO pre 9 hlasov, vydanej vydavateľstvom Ikar.

hore zľava: M. Abelová, R. Miške, Strix, M. Pivarčí
T. Tamealla, I. Drábová, T. Mello

SHZ NANY - M. Hianiková

Hneď po vkĺznutí do pomyslenej rukavice nás milo prekvapil hojný počet mladých ľudí, zvedavých na poéziu dneška, poéziu mladých ľudí Mirky Ábelovej, Tona Mella, Ivany Drábovej, Richarda Miške, Amie Tamealli, Strixa a Michala Pivarčího, ktorí si začínajú šliapať vlastnú stopu. O tom, že je ich chodníček v hlbokom snehu poézie pomerne výrazný a nezaoblúdený, svedčí aj skutočnosť, že títo mladí ľudia sú víťazmi kategórie poézia v projekte Mám talent na internetovom portáli a štyria z nich sú Prievidžania.

Toto nevšedné kultúrne podujatie pripravil prievidzský Literárny klub POET v spolupráci s RKC v Prievidzi. Moderátorka Katka Súkeníková, známa divadelníčka a bábkoherečka, zaujímavým a nevšedným spôsobom vypovedať autorov. Losovali si otázky z obálky ako pri maturitách, a tak zo seba rýchlo striasali aj tie drobné vločky ostychu a trémy a zábavne sa rozhovorili o svojej tvorivosti, o tom, čo ich hnevá na seba a iných, čo robili, keď boli ešte malí, ktorá báseň ich charakterizuje, či má poézia v dnešnom svete zmysel... Takto nám odhalili zo svojho vnútra viac, než by si sami priznali. Ich výpovede nás utvrdili v tom,

Richard Miške

že takéto podujatia sú pre dnešok potrebné ako soľ. Ich milé výpovede a recitovanie básní sa striedali s melancholickými melódiami spontánneho hudobného zoskupenia Nany.

Takmer osemdesiat divákov a aktérov tohto stretnutia odchádzalo vnútorne prežiarených umením slova a hudby aj v presvedčení, že poézia má v tomto pretechnizovanom svete svoje miesto nielen ako súčasť umenia, ale aj rovnováhy sveta.

Sneh vízgal pod čížmami, ale prerušovali ho ozveny poézie, ktoré v nás rezonovali, keď sme sa ponorili do večerných ulíc zasneženej Prievidze.

Vladena Teslíková

PREMIÉRY VERNISÁŽE

SEBEDRAŽSKÝ KOSTOLÍČEK

Malá dychová hudba Sebedražská kapela nadväzuje na dlhoročnú tradíciu dychovej hudby v obci siahajúcu do roku 1898. V roku 2008, keď v obci prebiehali oslavy 110. výročia založenia dychovej hudby, predstavila sa na nich Sebedražská kapela po prvý raz.

Na nahrávanie CD nosiča Sebedražský kostolíček, ktorý bol slávnostne uvedený do života koncom roka 2010, si kapelník Vladimír Hromada prizval dvoch externých hráčov a dve hosťujúce speváčky. Umeleckým vedúcim kapely je Martin Šaál a organizačným vedúcim Jozef Florovič. Hudobnej réžie sa ujal vedúci DH Vtáčnik Mgr. Libor Plevka a zvukovej réžie Marián Mikulec z MIKmix, s.r.o., Bošáca.

CD Sebedražský kostolíček ponúka poslucháčovi 16 titulov prevažne úprav ľudových skladieb, ale nájdeme tu i známy „cowboy song“ Riders in the Sky od Stana Jonesa, či pieseň spievanú v nemčine –

Kommt, Ihr Freunde, ktorá je ponúkaná ako bonus. Úpravy sú od známych slovenských aj českých aranžérov dychových skladieb, akými sú Zdeněk Gurský, Adam Hudec, Jozef Baláž a ďalší.

„Veľmi dobrý výkon hodný pozornosti a pochvaly“. To sú slová Mgr. Michala Galovca, hudobníka a dirigenta pochádzajúceho zo Zemplína, ktorý v súčasnosti žije a pôsobí v našom regióne. Pán Galovec pochválil hudobnú réžiu, ako aj dramaturgiu a zhodnotil, že kapela rozhodne patrí medzi najlepšie v prievidskom okrese. Zvlášť vyzdvihol sólové výkony hráčov na trúbke – Juraj Kováč (Polka pre trúbku) a tube – Libor Plevka (Slovenské mamičky, Riders in the Sky). Pochvala patrila aj speváckam Renáte Repkovej, Monike Jaššovej, Soni Kolárovej a Gabriele Mikulášovej. Pán Galovec hodnotil spev na celom albume ako všeobecne veľmi dobrý a v skladbe V sebedražskom veľkom dvore dokonca lahodný.

Aj na základe tohto vyjadrenia popredného slovenského odborníka na dychovú hudbu, by ste nemali premeškať príležitosť a zadovážiť si tento CD album do svojej fonotéky.

Mgr. Magdaléna Hianiková
a Mgr. Michal Galovec

LIPTOVSKÍ A ŽILINSKÍ FOTOGRAFI V REGIONARTE

PREMIÉROVÁ VÝSTAVA ROKA 2011

Novým rokom sa opäť otvorila sezóna výstav v galérii Regionart pri Regionálnom kultúrnom centre v Prievidzi. Otváracím dňom bol piatok 14. 1. 2011, kedy sa uskutočnila prvá vernisáž v tomto roku. Vernisáž dvojvýstavy: 30 rokov fotoklub Obzor a Šestka z Liptova.

Členovia fotoklubu Obzor pri Krajskom kultúrnom stredisku v Žiline predstavili reprízu výstavy k 30. výročiu vzniku fotoklubu. Fotoklub OBZOR zriadil na začiatku 80-tych rokov minulého storočia Dom odborov v Žiline, ktorého zakladajúcimi členmi boli študenti Vysokej školy dopravnej, jadro však tvorili Žilínčania. V roku 1990 prešiel pod Regionálne osvetové stredisko v Žiline (terajšie Krajské kultúrne stredisko). Výstava ponúkla návštevníkom galérie fotografie, ktoré nesú dlhoročnú pečať tvorby členov od roku 1978 až po súčasnosť. Tematicky ide o portréty, krajinu, manipulácie, abstrakcie, prírodu a architektúru. Vystavené fotografie tvorili prierez tvorbou za tri desaťročia nielen zakladajúcich členov fotoklubu, napr. Juraja Reka, Milana Velikého,

30
FOTOKLUB
OBZOR
30 ROKOV
ZO ŽILINY

Marián Beniač
Peter Čaplický
Stanislav Gregor
Vladimír Halaj
Martin Hodoň

František Jirků
Ferdinand Michálek
Peter Mišík
Jozef Mutňanský
Čestmír Němec

Juraj Rek
Juraj Stredanský
Martin Šmehýl
Jozef Štubňa
Stanislav Toman

Martin Tomáška
Milan Veliký
Vladimír Vidra
Marián Závacký
Štefan Zvarík

TRENČIANSKY SAMOSPRÁVNÝ KRAJ
REGIONÁLNE KULTÚRNE CENTRUM V PRIEVIDZI
ŽILINSKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ
KRAJSKÉ KULTÚRNE STREDISKO V ŽILINE
LIPTOVSKÉ KULTÚRNE STREDISKO
LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ
OBČIANSKE ZDRUŽENIE FOTOKLUB OBZOR ŽILINA

VÝSTAVA FOTOGRAFIÍ
17.1. - 15.2.2011
GALÉRIA REGIONART
PRI RKC V PRIEVIDZI (Záhradnícka 19)

6
ŠESTKA
Z LIPTOVA

Peter Hönsch
Peter Illés
Zdeno Kostka

Dušan Rázus
Stanislav Surový
Vladimír Škuta st.

Vladimíra Vidru, Vladimíra Halaja, Juraja Stredanského, Stanislava Tomana, Mariána Závackého, Čestmíra Němca, ale aj jeho súčasných členov.

Región Liptov je dlhoročne známy aktivitami mnohých fotografov, fotografických združení pre neprofesionálnych fotografov (hlavne Fotoklub Ružomberok, ktorý v roku 2009 oslávil 85. výročie svojho založenia, Nicolausfilm Liptovský Mikuláš, ARTŠTÚDIO Liptovský Hrádok), v Ružomberku sídli Zväz slovenských fotografov, v Liptovskom Mikuláši ojedinelý Dom fotografie. Názov výstavy „Šestka z Liptova“ odráža fotografické dielo šiestich fotografov, mladších i starších, ktorí v posledných rokoch úspešne zabodovali v krajskom alebo celoslovenskom kole postupovej súťaže neprofesionálnych fotografov AMFO alebo ich tvorba už dlhoročne vyniká spomedzi priemeru: Peter Illész z Vavrišova, Vladimír Škuta st. a Peter Hönsch z Liptovského Hrádku, Zdenko Kostka a Dušan Rázus z Liptovského Mikuláša, Stanislav Surový z Ružomberka. 60 vynikajúcich fotografií od šiestich liptovských fotografov zachytáva liptovskú prírodu, krajinnú fotografiu, portrét, reportážnu fotografiu či momentky zo života.

Táto obdivuhodná výstava, ktorá obsahuje pestrofarebnú paletu fotografických snímok, bola prístupná verejnosti od 14. 1. do 15. 2. 2011.

Zaujímavosťou je, že do konca januára 2011 sme vystavovali inú fotografickú výstavu pod názvom New York 2009. Jej autorom je Vladimír Škuta mladší, rodák z Liptovského Hrádku. Je synom Vladimíra Škutu staršieho. Na svojom konte má viac ako 30

ocenení z domácich a zahraničných súťaží a fotografických salónov. Je členom Zväzu slovenských fotografov. Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi v spolupráci s Liptovským kultúrnym strediskom v Liptovskom Mikuláši predstavilo výstavu čiernobielych, nie bežných fotografií, zachytávajúcich New York trochu inak. Sú dokumentom života obyčajných ľudí vo veľkomeste.

Jana Hvojníková

NEW YORK 2009

ZAHRYZNITE DO VEĽKÉHO JABLKA!

A si najznámejšia prezývka mesta New York je Big Apple - Veľké jablko (vďaka tvaru). Mesto aj s perifériami má skoro dvadsať miliónov obyvateľov a vďaka čulému nočnému životu sa hovorí, že je to mesto, ktoré nikdy nespí. Ich autorom je Vladimír Škuta ml. z Liptovského Hrádku, ktorý pôsobí ako reklamný fotograf v Bratislave. Na otázku, prečo práve ľudia boli fotografickým objektom v New Yorku, sám autor povedal, že New York City je veľké mravenisko. Sú tam všetky národnosti sveta. Tento mix vytvára rôzne stretnutia a každé má svoju neopakovateľnú atmosféru.

Kto neotálal, doslova ho vtiahli zvuky tohto mesta - mraveniska za veľkou mláskou! Jednoducho si odhryzol z Veľkého jablka! Na 34 zaujímavých fotografiách mohol vidieť najľudnatejšie mesto USA pohľadom, ako ho vidia tamojší ľudia. Výstavu pod názvom New York 2009 ste si mohli pozrieť v sále RKC v Prievidzi od 6. 12. 2010 do 31. 1. 2011.

Jana Hvojniová

MEDAILÓN

NOTIVCEIN

FOLKLÓRNA SKUPINA LÚČINA UŽ DVADSAŤROČNÁ

Koš bola dedina vždy družná a veselá. Vrel v nej život. Nielen občiansky, ale aj kultúrny a športový. Pracovalo ochotnícke divadlo, mládežnícka organizácia, zväz žien, hasičský zbor, spevácky zbor pri národnom výbore, športovci – futbal, hádzaná, ale aj folklórna skupina Košovan. Prečo to vymenúvam ?

Aby ste si aspoň trochu vedeli predstaviť, ako nám bolo, keď sa tento náš družný život skončil. V Koši ostalo len 850 obyvateľov horného konca, obecný úrad, škola a kostol. Dedina bola poddolovaná a väčšina ľudí sa odsťahovala. Ale tí čo zostali, sa postupne spamätali a niektorí začali rozmýšľať, čo a ako urobiť, aby sa nezabudlo na dedičstvo, ktoré zanechali predchádzajúce generácie, ako nezabudnúť na svoje „košovské korene“. Na nárečie, zvyky, obyčaje, roboty, ktoré sa dnes už nerobia, na piesne a balady, ktoré si spievali naše mamy.

Časť folklórnej skupiny sa odsťahovala do Kanianky, Prievidze a okolitých obcí. Časť ostala doma. Františka Píšová, naša veľká ochotníčka a speváčka, oslovila tých členov folklórnej skupiny Košovan, čo ostali doma – Pavla Michaličku, Stanislava a Margitu Antolovcov, Viktora Píšu, pridali sa harmonikár Marián Kurbel, Irena Pössová, Betka Špeřková, a tak na jeseň roku 1990 vznikla nová folklórna skupina. Vedúcou sa stala Anka Lukáčová – bola tiež zakladajúcou členkou folklórnej skupiny Košovan.

V prvom rade sme si museli zadovážiť kroje. Usporiadali sme zábavu a na kroje sme si zarobili. To už skupina mala 13 členov.

Ako ju pomenovať?

Všetci sme sa zhodli že „Lúčina“ je ten najkrajší názov. Podľa „Dedinskej lúky“ prehriatej slnkom, plnej skromných lúčnych kvetov, na ktorej sme sa v detstve hrávali.

Ornamentník – symbol folklórnej skupiny, je tiež posiaty lúčnymi kvetmi, je na ňom kostol a píšťalka. Lúka je dnes už len v našich spomienkach. Stojí na nej nový kostol a budova obecného úradu.

Pri všetkých týchto starostiach sme nezabudli spievať pri rôznych udalostiach v obci. Fašiangy, stávanie mája a vianočné posedenie pre občanov sa stali tradíciou. Zúčastňovali sme sa zimných i letných folklórnych slávností a tak vznikali pásma: Pálenie páleného z repy „Repák“, Moržovanie kukurice, Remeslá, Láska neláskavá, Pranie na potoku, Vianoce, Verbunk. Volali nás na svadby skladať vienok a čepčiť nevestu.

Určite ste si všimli, že používam nespisovný výraz „košovské“ nárečie, zvyky, piesne. Je to tak. V našich srdciach a myšliach sme Košovci, tak to cítime a tak to aj ostane. O tom je pásmo : My sme vlčiaci“.

No, nežili sme len folklórom. Začali sme spievať pri občianskych obradoch na obecnom úrade / víta

nia detí do života, zlaté a strieborné sobáše/. Bolo toho veľa a zákonite prišli problémy. Funkcie sa vzdala naša vedúca, odišli kmeňoví členovia Antolovci a zo zdravotných dôvodov aj náš harmonikár Marián Kurbel.

Zase sa prejavilo to zdravé jadro. Nedáme sa odradiť! Prišli mladí, počet členov sa zase doplnil na 14. Novou vedúcou sa stala Mária Pernišová a do skupiny prišiel aj nový harmonikár – Ludvík Lenhart. Kolotoč – letné, zimné folklórne slávnosti, obecný úrad, kostol – sa začal točiť odznova. Vznikli nové obrázky zo života dediny : Čarovanie na Luciu, Vianoce II., Večer vo mlyne, Verbunk, Pranie na potoku II., Žatva. Na folklórnom festivale na Myjave sme vystupovali s pásmom „Záboje“ v programe Krštenia. Obecný úrad nám finančne zabezpečil nahrávanie CD nosiča s názvom „Lúčina Koš“. Zatiaľ posledným pásmom je „Hodová muzika“. Nie je všetko ideálne. Prídu trápenia, choroby – sme len ľudia. Aj sa pohádame, aj sa pomeríme. Tak ide život. Stačí si potom pozrieť niektoré DVD s našim vystúpením a hneď nám je veselšie a máme pocit, že sme všetku tú námahu a voľný čas nepremárnili. Ani sme sa nenazdali a prespievali sme sa k roku 2010. 20 rokov účinkovania. Oslávili sme to skromne, bez ovácií a ocenení. Spolu s obcou sme pre občanov sme usporiadali vystúpenie s malým pohostením. Pán starosta nám poďakoval za doterajšiu prácu kyticou kvetov a malým darčekom. Vystúpenie máme zvečnené na DVD.

Čo na záver dodať?

Každá práca robená s láskou je krásna a užitočná pre svet i pre nás.

Tak ideme ďalej!

*Mária Pernišová
vedúca FSK Lúčina Koš*

MYSLÍME

POZNÁM SVOJ KRAJ

...NAOZAJ?

Všade dobre, doma najlepšie. Taká je životná skúsenosť našich predkov. Domov si vážili a dobre ho poznali. Poznáme aj my náš domov, rodný kraj? Mnohí si myslia, že áno, ale veľa-krát ani nevedia, čo majú za rohom.

Preto sme sa rozhodli začať poporiadku a ponúknuť najskôr deťom cyklus interaktívnych vzdelávacích podujatí o regióne hornej Nitry a postupne formou diskusií aj pre verejnosť so zámerom spoznávať svoj kraj. Začíname - ako inak - spoznávať región hornej Nitry.

Región horná Nitra ponúka svedectvá a pozostatky bohatej histórie už od staršej doby kamennej, ktoré vytvárajú nezvyčajnú a pestrú atraktivitu tohto kraja pre domácich, ale i zahraničných návštevníkov. Na malej ploche sa tu nachádza nepreberné množstvo zaujímavostí, ktoré uspokojia aj tých najnáročnejších. My sme sa svoje poznávanie rozhodli zamerať na najdôležitejšie archeologické, geologické i prírodné poznatky, ktoré súvisia s regiónom hornej Nitry, a preto sú prednášky vhodným výučbovým doplnkom pre predmety: environmentálna výchova, ekológia, regionálna výchova, prírodoveda, prírodopis, geografia.

Zaoberáme sa tromi hlavnými témami:

1. KRAJINA HORNEJ NITRY A JEJ PREMENY: Prednáška o tom, aké funkcie plní krajina. Žiaci sa naučia rozlišovať krajinu na prirodzenú, poloprirodzenú a kultúrnu, dozvedia sa, ako sa prejavuje činnosť človeka na vzhľade a funkciách krajiny v našom najbližšom okolí, ako človek ovplyvňuje životné prostredie v meste, na dedine, v lazničkom type osídlenia a aké tu žije druhové bohatstvo rastlín a živočíchov.

2. ŤAŽBA UHLIA A VZNIK MOKRADÍ NA HORNEJ NITRE: Prednáška o vzniku a ďalšom vývoji regionálne významných Košských mokradí, druhové bohatstvo rastlín a živočíchov, žiaci majú možnosť naučiť sa rozoznávať typických zástupcov fauny aj podľa ich zvukových prejavov.

3. OCHRANA PRÍRODY A KRAJINY HORNEJ NITRY: Prednáška o druhovej a územnej ochrane na hornom Ponitří upozorňuje na významné medzinárodné dohovory v oblasti životného prostredia, oboznamuje so zákonom o ochrane prírody a krajiny, dôvodmi ochrany chránených území v našom okolí.

EKOLOGICKY

HORNÁ NITRA A JEJ TAJOMSTVÁ OTESTUJTE SVOJE ZNALOSTI A ZISTITE, ČI NAOZAJ POZNÁTE SVOJ KRAJ

- 1, Kde sa našli záhadné kamenné gule - výnimočný geologický úkaz?
- 2, Čo je to fokoš?
- 3, Aký vzácny živočích žije na hornej Nitre len v oblasti Temešskej skaly?
- 4, Súčasťou ktorých dvoch chránených oblastí je horná Nitra?
- 5, Kde pramení rieka Nitra?

Správne odpovede:

- 1, Chrenovec-Brusno
- 2, Názov pochádza z nemeckého slova „schweizerhacke“ a znamená slávnostnú palicu so sekerou. Je to prapôvodné banícke a najmä tesárske náradie. Dvojitá funkcia sekery umožňovala používať ju ako náradie a v prípade potreby aj ako zbraň. Bola reliéfne zdobená a podľa farby kovu (napr. zlatá, strieborná a čierna) vyjadrovala postavenie baníka v baníckej hierarchii. Fokoš sa nosil najmä pri baníckych slávnostiach.
- 3, Jasoň červenooký. V Čechách úplne vyhynul. Na hornej Nitre žije ročne okolo tridsať jedincov. Jasoň žije na hornej Nitre už len v oblasti Temešskej skaly. Ostatné lokality, v ktorých sa vyskytoval, sú pre neho v súčasnosti nevhodné. Zapríčinil to rozmach náletových drevín a ústup živných rastlín jasoňa.
- 4, V druhej polovici minulého storočia sa horná Nitra stala súčasťou dvoch chránených krajinných oblastí – Ponitrie a Strážovské vrchy. S cieľom zachovať najhodnotnejšie časti prírody tu boli zriadené štyri národné prírodné rezervácie, sedem prírodných rezervácií, jeden chránený areál a šesť prírodných pamiatok. Dve z nich, Hradisko a Kobylince, sa nachádzajú priamo v meste Prievidza, v častiach Hradec a Malá Lehôtka.
- 5, Rieka Nitra pramení v Malej Fatre v nadmorskej výške 770 m pod Reváňom (1 204 m).

Zdal sa vám náš malý test príliš ťažký? Potom je najvyšší čas spoznať svoj kraj. Záujemcovia dostanú bližšie informácie na www.rkcpd.sk; t.č. 046/5121818

Monika Ergangová

VIETE, ŽE ...

...VO VYSPELEJ AUSTRÁLII ŽIJÚ ĽUDIA BEZ BUDÚCNOSTI ?

V čele európskej ideológie stojí myšlienka o rešpektovaní multikultúrnosti jej územia, o nevyhnutnosti toho, aby sa naučili spolu žiť etniká s rozličnými kultúro-historickými koreňmi, zvykmi, hodnotovými rebríčkami. Prítomnosť viacerých kultúr je jedným z ťažiskových problémov ľudstva, ktorý má svoje pozitívne príklady, ale žiaľ i mnoho nevyriešených a veľmi ťažko riešiteľných výkričníkov a otázok. Ani Slovensku sa tento páľivý problém nevyhýba. Často platíme za chyby, ktoré sa stali pred desaťročiami, či stáročiami a je veľmi pravdepodobné, že rovnako dlho bude trvať aj ich náprava. Možno vás prekvapí, že najvyspelejšie krajiny sveta sa rovnako neúspešne ako my boja s podobnými problémami. Neuvidíte ich v hlavných správach - a keď, tak načrtnuté prívetlivo zjednodušujúco a bez potrebných súvislostí. Nasledujúci príspevok nenesie v sebe nijaké optimistické posolstvo, rozhodne vám však rozšíri etnologický rozhľad a zároveň poskytne možnosť porovnania, nadhľadu na problémy, s ktorými sa potýka v oblasti spoluzitia rôznych etníc naše Slovensko.

Ľudmila Húsková

V priebehu januára 2011 nás médiá informovali o prudkej potope v Austrálii, spôsobenej vytrvalým dažďom. Obyvateľov trápí jedna z najhorších prírodných katastrof za posledné desaťročia. Následky potopy sú hrozivé nielen v podobe strát životov ľudí, zničenej infraštruktúry, ale aj ničenia citlivého Veľkého bariérového útesu jedovatými pesticídmi - zamorením kalom z fariem a miest. Sužovaná Austrália mi dala dôvod spomenúť si aj na pôvodných obyvateľov Austrálie - Aborigénov. Dodnes sú na pokraji spoločnosti. Belosi ich neprijali medzi seba, sú im na obtiaž a väčšina sa o nich nezaujíma. Pôda, ktorú im vyhradili k obývaniu, je buď bezcennou piesočnou púšťou, alebo drsnou kamennou krajinou porastenou krovím. Jediné prijateľné oblasti, ktoré sami považujú ešte za svoje, sú rezervácie a o ne sa musia deliť s turistami. A tak jedna z najvyhladávanějších atrakcií Austrálie - miestni domorodci, sú v reálnom živote odsúdení na zánik... Ako to všetko začalo?

Názov „Austrália“ pochádza z latinského „australis“, teda „južný“. Britský objaviteľ Matthew Flinders krajinu pomenoval „Terra Australis“, teda „južná zem“, neskôr sa tento názov skrátil do dnešnej podoby. Pôvodní obyvatelia, ktorí obývali ostrov do roku 1788, teda do príchodu Európanov, dnes tvoria iba malú

časť obyvateľstva. Prvými imigrantmi boli britskí odsúdení. Anglickí kolonisti ich takmer vyhubili, dnes tvoria iba asi 1 % pôvodného obyvateľstva. V 18. a na začiatku 19. storočia vrcholila rasová nenávisť voči pôvodnému obyvateľstvu, ich sväté miesta boli zničené a znesvätené a oni samotní boli prenasledovaní a štvaní ako zvieratá. Zlatá horúčka priťahla obrovské množstvá Britov, Írov, Číňanov, ale i Afgancov. Po druhej svetovej vojne začali prichádzať ešte väčšie vlny prisťahovalcov zo všetkých kútov sveta. V súčasnosti domorodí Austrálčania žijú v rôznych častiach Austrálie, v mestách, na pobreží, či v odlahlých oblastiach. Pôvodní obyvatelia sú veľmi duchovne založení a spätí s prírodou. Od neskorších prisťahovalcov sa líšia kultúrou, životným štýlom a mnohými inými aspektmi. Nedá sa však hovoriť o jednej kultúre, ale o množstve rôznych kultúr, praktík a zvykov, ktoré sa navyše miešajú s modernými myšlienkami a zvykmi.

Kto chce vniknúť do cudzej spoločenskej skupiny, musí preukázať, že zmýšľa priateľsky, že pozná a rešpektuje jej zákony, že sa správne pohybuje, neporušuje nijaké zákony a neprovokuje. Kto to dokáže, má otvorené dvere. V opačnom prípade sa ho treba zbaviť.

Austrálčan pri stretnutí s cudzincom najprv vedie reč o príbuzenských zväzkoch. Ak sa ukáže, že neznámy človek patrí k nejakej príbuznej skupine, dovoľí mu vstúpiť na kmeňové územie. Kto nemôže dokázať, že je s ním v bližšom príbuzenstve, toho skolí oštepom. Od takého človeka nemožno čakať, že sa bude správať, ako treba. Cudziniec by mohol vysloviť slovo, ktorého slabiky by mu pripomenuli nedávno zomrelého príslušníka kmeňa. Austrálčania totiž nikdy nehovoria o svojich nebohých, nesmú na nich myslieť a nikto im ich nesmie pripomínať. Preto sa každý člen skupiny alebo kmeňa vyhýba slovám, ktoré pripomínajú mená nedávno zomrelých. Dokonca sa mení aj meno psa, ktorý patril nebohému.

Pre príslušníkov kmeňa je pôda ich územia svätá. Nielenže poznajú každý strom, každý prameň, každý vršok, ale vedia aj to, kde pochovali mŕtvych, na ktorých kopcoch a v ktorých jaskyniach sa zdržujú duchovia. Navyše vedia, pod ktorým stromom sú

uložené kultové predmety, kde je rozložený ženský tábor, kde sa v zemi nachádzajú posvätné kultové predmety, z ktorých vyžaruje sila, potrebná napríklad na privolanie dažďa, alebo na ktorej skale sú posvätné maľby. Cudziniec to nevie. V každom prípade by znesvätil nejedno miesto. Mohol by zabiť zviera, ktoré kmeň pokladá za mýtického predka, alebo by mohol prerušiť tajný tanec. Týmto prečinom treba predchádzať, lebo by vystrašili duchov a narušili by predpísaný beh udalostí.

Austrálski domorodci nechápali, že bieli bádatelia skúmajú ich obyčaje a chcú preniknúť do ich duševného sveta a nerozumeli ani hospodáreniu európskych farmárov. Úrady pôvodne chceli uvoľniť

pre kolonizáciu iba územie v okruhu 240 km okolo Sydney, aby udržali výdavky na administratívu, stavbu ciest a kontrolu. Táto kolonizačná hranica sa úradne dodržiavala do roku 1831. Keď však kolonisti prekročili hranicu, rozpútal sa zápas o pastviny – buď kengury alebo ovce, výroba vlny alebo prirodzený zdroj mäsa pre domorodcov. Farmári začali zatláčať a ničť kengury. Prirodzene, domorodci nahrádzali svoju spotrebu mäsa ovcami, ak nenašli v starých revíroch nijaké vačnatce. Farmári to pokladali za opovážlivosť a pomstili sa na prvom nevinnom Austrálčanovi, ktorého stretli na „svojich“ pastvinách. Nato siahli po pomste aj domorodci. Prepadávali osamotené usadlosti a zabíjali belochov. Takéto prípady zas riešili rozsiahle trestné výpravy, ktorých cieľom bolo „pacifikovať“ domorodcov. Onedlho sa „poľovačky na negrov“ premenili na

oblúbenú kratochvíľu v buši – vyhánanie a prenasledovanie Austrálčanov z územia. „S černochochmi sa dá zaobchádzať iba jedným spôsobom – všetkých ich postrieľať.“ Kolonisti im dokonca rozdávali múku alebo mäso otrávené strychnínom. Mládež usporadúvala v najkresťanskejši deň – v nedeľu, normálnu poľovačku: „Nielen preto, že prináša osoh, ale aj pre zábavu.“ Farmári sa bez okolkov chvastali streleckými výkonmi aj v čase, keď už zo zákona vyplývalo, že svojvoľné zabitie domorodca sa trestá šibenicou. Otvorene rozprávali o tomto vraždení a tlač súhlasila so stanoviskom chovateľov dobytky, že Austrálčania sú vlastne zbytoční, iba čo obťažujú biele obyvateľstvo.

So zámerom poskytnúť farmárom pomoc pri prenasledovaní a decimovaní domorodcov, alebo ich ušetriť od krvavej roboty, založili úrady tzv. „domorodú políciu“. Vybraných „civilizovaných“ či polocivilizovaných domorodcov cvičili pod velením bielych dôstojníkov a nasadzovali do odvetných akcií v rozličných častiach krajiny, ale mimo ich kmeňového územia. Domorodá polícia poznala úskoky súkmeňovcov a vraždila s mimoriadnym pôžitkom. Pomstu vykonávala tak, že vo vymedzenej oblasti zmárnila všetkých černochoch, na ktorých natrafila a neraz zabíjala aj ženy a deti. Policajní inšpektori často dovoľovali podriadeným, aby usporadúvali masakry na vlastnú päsť, pritom oni sami mali čisté ruky, lebo zákon nedovoľoval zabíjať čiernych a ľahko by boli prišli o miesto, keby zasahovali do udalostí.

Za čias prvých kolonistov žilo vo Viktórii asi 9000 domorodcov, okolo roku 1880, teda zhruba o 50 rokov ich bolo ešte 800. To znamená, že vraždeniu a vyhánaniu uniklo necelých 10 % pôvodného počtu. No pôvodné obyvateľstvo neupadalo všade tak prudko, ale iba v severovýchodných a juhovýchodných oblastiach, kde sa sústreďovali belošké mestá a poľnohospodárstvo. Farmári sa cieľavedome zmocnili oblastí najvhodnejších z klimatického hľadiska a nedbali pritom na staré kmeňové hranice. Civilizátori konali nemilosrdne. Keď nemali biele ženy, zadovážili si čierne, keď potrebovali pôdu, puškami zahnali domácich mužov, keď objavili zlato alebo drahokamy, obrátili zem hore nohami. Keď domorodci prišli o zem, kresťanským misiám sa navyše podarilo obrať ich o dôstojnosť a umŕtvíť ich spoločenské ustanovizne.

Misionári sa najprv usilovali dosiahnuť, aby domorodci chodili v košeliach a nohaviciach, prípadne v sukniach a blúzkach. Nahé telo urážalo kresťanskú mravnosť. Austrálčania sa z viacerých dôvodov bránili európskemu odevu, najmä preto, lebo nijaký súkmeňovec by nerozoznal rituálne jazvy na ich telách. Pomaľovanie istých častí tela poukazovalo u niektorých kmeňov na iniciačný stupeň mužov, teda na ich spoločenské postavenie v rámci kmeňa. Austrálčania sa maľovali pri tancoch, ktoré stvárnňovali kmeňové mýty. Keď zhotovovali kultové predmety, muži sa natierali jašteričím tukom a čer-

venou okrovou hlinkou. Na misijných staniciach nosili šaty, aby si takto zadovážili tabak, čaj, cukor a potraviny, ale hneď ich odkladali, keď predvádzali tance, alebo sa vybrali na lov.

Úmrtnosť domorodcov na misijných staniciach bola veľká. Domorodci sa vyhýbali domom nebohých, aby na nich nemuseli stále myslieť, spaľovali všetko, čo patrilo mŕtvemu, dokonca aj jeho dom, ak to bolo možné.

Misionári rozhodne protestovali proti zabíjaniu dvojčiat a proti iniciáciám chlapcov. Tento zvyk sa nám vidí krutý, ale nachádza vysvetlenie v prostredí a v prirodzenom správaní domorodcov. Keď kmeň kočuje, matka má na nosenie dieťaťa iba jednu ruku. Na dve deti by nestačila. Druhú ruku potrebuje na zbieranie potravy. Domorodci považovali dvojčatá aj za deti zlých duchov. Každý domáci Austrálčan sa musel podrobovať skúškam primeraným tamajšiemu spôsobu života. Osobitné obrady upevňovali existujúce zriadenie a pravidlá spolunažívania, v buši k tomu pristupovala ešte úcta k starším. Ak chceli chlapci obstáť, museli preukázať odvahu i sebaovládanie. Iniciant z kmeňa Bado musel vydržať desať telesných zákrokov, ktoré boli sčasti veľmi bolestivé. Trhali mu vlasy z brady i z ohanbia, otvárali mu tepnu, musel si ľahnúť na oheň, vŕtali mu nosovú mušličku, vylamovali predné zuby, podväzovali mu na dlhší čas ruky, musel vyliezať na stromy, symbolicky ho spaľovali a nakoniec mu vykonali obriezku. Do sveta mužov prijímali len plne zasväteného jednotlivca. Potom môže spievať posvätné piesne, prizerať sa tancom, dívať sa na kultové predmety a oženiť sa. Kto sa nepodrobí iniciačnému obradu, nepatrí do kmeňa, ani ten, kto skríkne od bolesti pri operáciách. Kedysi bolo ešte zvykom hádzať doňho oštep.

Jednotlivci, ktorým misionári zabránili podrobiť sa zákroku, alebo vynechali niektorý iniciačný obrad, zostali medzi dvoma nezlučiteľnými svetmi, medzi kmeňovou kultúrou a civilizáciou. Bieli Austrálčania si ich necenili vyššie ako druhých, plnohodnotných súkmeňovcov a tí ich zas neprijali medzi seba. Márne bolo úsilie zakázať obrad. Domorodci sa bez neho cítili nešťastní.

Vyvražďovaním sa utrpenie domorodcov neskončilo. V dvadsiatom storočí sa k tomuto pridal ďalší fenomén „ukradnutá generácia“. Princípom bolo oddeliť domorodé deti od ich rodičov, zničiť všetky rodinné väzby, vychovať z nich Európanov. Deti umiestňovali do rôznych zariadení po celej Austrálii, kde im klamali o smrti ich príbuzných, nemali dovolené návštevy, vnucovali im kresťanskú výchovu, prísny režim, boli fyzicky trestané a zneužívané. Podarilo sa im vštepiť len pocit strachu, zatrpknutosti, nedôvery, samoty a prázdnoty. Nútili ich správať sa ako bielych, ale nikdy sa tak ako k bielym k nim nesprávali a odmietali, že by sa tak niekedy mohlo stať. Vláda mala pre tento krok svoje dôvody. Domorodcov považovala za hanbu krajiny, za zlých rodičov, a preto bolo podľa nich najlepšie vytrhnúť

ich deti z takého prostredia. Niektorí však považujú ukradnutú generáciu za dobrú vec, veria, že sa tak malo aborigénskym deťom pomôcť - zlepšiť ich životné podmienky. Veď im bola poskytnutá strecha nad hlavou, jedlo, vzdelanie a vhodné prostredie na rast osobnosti. Možno to bolo aj ich prvotným úmyslom, lenže prípadov, kde sa vyskytovalo hrubé zaobchádzanie, nerešpektovanie práv jednotlivca, znásilnenia a oddelenie od rodín, bolo oveľa viac. Možnosť vžiť sa do pocitov unesených detí sa dá prostredníctvom filmového príbehu podľa skutočnej udalosti pod názvom Rabbit-Proof Fence (Protikráličí plot), ktorý režíroval Phillip Noyce. Dej filmu sa odohráva v roku 1931. Tri malé miešanky boli unesené z domova, aby ich v zbernom tábore pripravili na život medzi bielymi. Štatočná Molly sa rozhodne tejto budúcnosti vzoprieť a spoločne so sestrou Daisy utečú z tábora. Vydajú sa na nebezpečnú cestu, dlhú 2400 km, s domorodým stopárom v službách štátu v pätách...

V poslednom čase začína vychádzať na povrch úplná pravda o „Ukradnutej generácii aborigénskych detí“. V roku 1997 zverejnili 690 stranový dokument o separácii domorodých detí od ich rodín, ktorá mala jediný cieľ – vychovať z nich Európanov. Ešte aj dnes niektoré deti nevedia, že majú aborigénske korene.

Snahy misionárov o akulturáciu dosiahli iba rastúcu závislosť domorodcov od misijných staníc a rozklad tradičných sociálnych štruktúr, za ktoré sa nedala nájsť náhrada. Za krátky čas si ľudia zvykli na svojráznu charitatívnu sústavu, ktorá ich živila a ako protihodnotu požadovala nepochopiteľné výkony, napríklad vyspevovať cudzie kresťanské pesničky a texty. Takto domorodci o pár rokov zabudli, ako vyžiť v buši či v púšti, pod koreňmi ktorých kríkov a stromov sa vyskytuje voda, kedy vysychajú pramene, ako hľadať žaby zmeravené v letnom spánku, keď už v riekach netečie voda, lebo zo žiab sa dá vyžmýkať uchovávaná voda, ako hľadať jedlé larvy, ako odstraňovať z rastlín smrtiaci jed.

V misijných či štátnych táboroch strácali domorodci prirodzený vzťah k rodnej krajine. Onedlho sa stali cudzincami v obidvoch svetoch. Cesta späť je pre nich neschodná a do civilizovanej spoločnosti ich neprijmú, hoci by pracovali ako pastieri na osamelých farme, alebo nedôstojne živorili ako príslušníci najnižších sociálnych vrstiev v belošskom meste.

Ak sa mladí domorodci, vychovaní na misijnej stanici, presťahujú do mesta a nájdu si tam prácu, ani úprimná vôľa im nepomôže prekonať ťažkosti, ktoré im kladie do cesty biela spoločnosť. Neprijme ich medzi seba nijaká sociálna skupina rovnako zmýšľajúcich ľudí, ani im nepodá pomocnú ruku. Prevýchova na „čiernych Európanov“ sa začína ústrkami a spravidla sa končí na periférii moderného veľkomesta. Diskrimináciu domorodcov sa dosiaľ nepodarilo odstrániť ani zákonnými opatreniami.

Úmrtnosť dojčiat domorodcov dosahuje nadpriemernú výšku 33 %. O zdravotný stav domorodcov je

postarané horšie ako v hociktorej rozvojovej krajine. Právna ochrana pred nezamestnanosťou neexistuje. 11 000 čiernych rodín žije ešte vždy v nepredstaviteľných brlohoch. Približne 6 000 sydneyjských čiernych detí pod 5 rokov trpí ťažkou podvýživou a to vo veľkomeste jednej z najbohatších krajín južnej pologule. Každý 30-ty domorodec je malomocný, rok čo rok ochorie každý 20-ty na syfilis. O prieskumy a publicitu postavenia domorodcov nie je núdza, ale zato málokto pohne prstom.

Zvyšky slobodných kmeňov vymierajú, sproletarizovaní domorodci ako príživníci bielej spoločnosti a ako príslušníci najnižšej spoločenskej vrstvy sa budú ďalej rozmnožovať. Už nebudú existovať nijaké rozpory medzi zásadne odlišnými kultúrami, ale zato vypukne revolúcia brlohov, sociálnej roztrpčenosti, pohrdania a straty vlastnej totožnosti v belošskom svete. Všetko, čo Európania venovali domorodcom, je bieda, choroby, degenerácia, úpadok mravov a zánik, kým na druhej strane je to strata pôdy, mýtov, spoločenského zriadenia, slobody a ľudskej dôstojnosti.

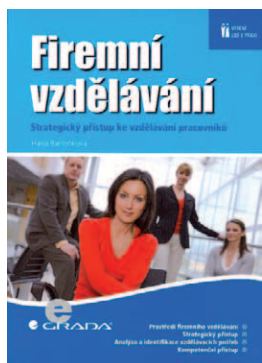
Domorodci sa navonok vydávajú za civilizovaných a usilujú sa zachrániť, či už verejne alebo tajne, čo najviac zo svojho kultúrneho dedičstva. Pomáha im v tom len málo belocho. O niekdajšom živote a kultúre austrálskych domorodcov budú hovoriť už len kresby a exponáty v múzeách. Jedno si každý môže uvedomiť - vzišli z prírody a patria do nej a žijú v nej. Žijú na tejto planéte ako my.

Jana Hvojníková

Zdroj:

- Wilhelm Ziehr: Peklo v raji – objavenie a zánik tichomorských kultúr, vydavateľstvo Obzor, Bratislava 1984
- Internetové stránky

ZAÚJÍMAVÉ TITULY DO VAŠEJ KNIŽNICE

Hana BARTOŇKOVÁ: FIREMNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Ak vás zaujíma vzdelávanie pracovníkov vo firmách, alebo máte na starosti rozvoj pracovníkov a hľadáte možné či vhodné cesty pre čo najlepší postup a tvorbu stratégie firemného vzdelávania, je táto kniha určená pre vás. Pomôže vám nazerať na vzdelávanie pracovníkov vo firme z perspektívy strategického a kompetenčného prístupu. Uľahčí vám orientáciu v prostredí a množstve zdrojov, ktoré môžete využiť na prípravu, realizáciu či vyhodnotenie firemného vzdelávania. V dnešnej dobe, keď sa do popredia stále viac dostáva vzdelanie a celoživotné vzdelávanie ako proces, kniha je vynikajúcim pomocníkom všetkých riadiacich pracovníkov, ale aj samotných zamestnancov, ktorí nechcú zaostávať za súčasným trendom rozvoja vzdelanostnej spoločnosti.

František BĚLOHLÁVEK: JAK VÉST A MOTIVOVAT LIDI

Dobrého manažéra poznáme hlavne podľa toho, ako vie prácu rozdeliť. Pomocou svojich zamestnancov dokáže prísť k cieľu čo najkratšou cestou. Ale aký spôsob riadenia je najlepší, aký zvoliť? Byť tvrdý a „pes“, alebo na to ísť priateľsky? Táto kniha vám pomôže uvedomiť si samého seba a vylepšiť svoje schopnosti. Naučíte sa veľmi presne definovať úlohy, ako ich rozdeliť a ich splnenie kontrolovať a korigovať. Naučíte sa čo najúčinnejšie udeľovať pochvaly a odmeny. Publikácia tiež obsahuje kapitoly o hodnotení pracovného výkonu, osobnom rozvoji a o tom, ako viesť kolegov tým správnym smerom a spôsobom. Je určená každému, komu je čas drahý a potrebuje na sebe čo najrýchlejšie zapracovať.

Renata KOCIANOVÁ: PERSONÁLNÍ ČINNOSTI A METODY PERSONÁLNÍ PRÁCE

Táto publikácia je určená všetkým, ktorí sa zaoberajú riadením a rozvojom ľudí v organizáciách. Dozvieme sa, ako vplýva organizačná kultúra a pracovné prostredie na motiváciu a stimuláciu zamestnancov. Pozornosť je zameraná na osobnosť človeka a jeho vzťah k práci a problematiku pracovnej spokojnosti. Jadrom tejto publikácie sú základné personálne činnosti a ich metódy, analýza pracovných miest, plánovanie, získavanie a identifikácia kompetencií pracovníkov. Osobitná pozornosť je venovaná rozhovorom v personálnej práci.

KULTÚRNE KRÁSY SLOVENSKA: ĽUDOVÁ KULTÚRA

Vydavateľstvo DAJAMA vydáva v rámci edície Kultúrne krásy Slovenska publikácie súvisiace s kultúrnym dedičstvom našej krajiny. Jej súčasťou je aj kniha Ľudová kultúra. Slovensko je krajina mimoriadne bohatá na materiálne i duchovné pamiatky ľudovej kultúry. Táto publikácia je tak trochu i sprievodcom po regiónoch Slovenska a snaží sa poskytnúť komplexnú predstavu o ich kultúrnej histórii ešte skôr, ako ich čitateľ navštívi.

Spracovali zamestnankyne Hornonitrianskej knižnice v Prievidzi

INFORMUJEME OBCE

NA ITF SLOVAKIATOUR BRATISLAVA 2011 SME ZAŽILI KRAJ POHODY

V dňoch 20 - 23.1.2011 sa uskutočnil 17. ročník veľtrhu cestovného ruchu ITF SLOVAKIATOUR v INCHEBA Expo Bratislava. Veľtrh ITF SlovakiaTour je každoročne spájaný s veľtrhom Danubius Gastro a špecializovanými výstavami Wellness a Fitness, Poľovníctvo a Oddych. Zúčastňujú sa ho všetky typy subjektov pôsobiach v cestovnom ruchu: zahraničné zastúpenia krajín, cestovné kancelárie, zastúpenia slovenských regiónov a poskytovatelia služieb turistického sektora. ITF SlovakiaTour je najdôležitejším veľtrhom cestovného ruchu na Slovensku. Trenčiansky samosprávny kraj patrí medzi tradičných vystavovateľov a v tomto roku sa stal

oficiálnym partnerským regiónom veľtrhu. Každý rok na výstave cestovného ruchu TSK predstavuje samotný kraj prostredníctvom slovného spojenia, ktoré ho charakterizuje. Rok 2011 sa nesie v znamení pohody a tiež Pohody – významného multižánrového festivalu, ktorý už prekročil svojím významom hranice regiónu i Slovenska. Aj preto bol TSK prezentovaný ako „kraj pohody“.

Otváracieho dňa sa zúčastnili aj zamestnankyne Regionálneho kultúrneho centra v Prievidzi. RKC v Prievidzi priniesol na veľtrh Kalendárium kultúrno-spoločenských podujatí hornej Nitry, z ktorého záujemca získa potrebné informácie o podujatiach,

FSk Hájiček, Chrenovec - Brusno

ktoré sú plánované na rok 2011. Súčasťou slávnostného otvorenia stánku TSK bolo oceňovanie osobností cestovného ruchu v kraji. Tento rok ďakovné listy predsedu TSK získali prezident Aeroklubu v Prievidzi František Zlocha a umelecká vedúca detského folklórneho súboru Radosť Emília Šteiningerová. Na otvorení zaujala folklórna skupina Hájiček z Chrenovca – Brusna s piesňou „Daj Boh šťastia tejto zemi...“ a hrou na trombitách – najväčších ľudových hudobných nástrojoch Slovenska. Atmosféru v stánku i na veľtrhu dotvárali vystúpenia FS Kopaničiari z Myjavy, DFS Radosť z Trenčína, FSK Kýčera, vystúpenia žiakov ZUŠ Karola Pádivého, brušných tanečník zo Štúdia Xoana, detí z Fitnescentra Gabriel, ale aj ukážky zručnosti ľudových remeselníkov a prezentácia sokoliarov zo skupiny Aquila z Bojníc. Žiaľ, v posledných 2-3 rokoch sa stretávame s prezentáciou toho istého ľudového remeselníka - drotára, nezaškodila by zmena, veď máme čo ponúkať zo širokej plejády ľudových umelcov... Osviežením propagácie TSK bola výstava vybraných fotografií z fotosúťaže s názvom „Trenčiansky samosprávny kraj inými očami“, počas ktorej prebiehala aj návštevnícka anketa o najkrajšiu fotografiu. Potešil nás fakt, že do fotosúťaže sa zapojili a uspeli v nej aj hornotrianski fotografi.

Jana Hvojniová

VÝHERCOVIA FOTOSÚŤAŽE: TRENČIANSKY SAMOSPRÁVNÝ KRAJ INÝMI OČAMI

Kategória ŽIVOT OKOLO NÁS:

- Katarína Babálová: Umenie v Trenčíne
Pri mestskej plavárni v Trenčíne
- Peter Sednička: Nalievač
- Milan Gross: Morovnianska podkova

Kategória KRAJINÁRSKA FOTOGRAFIA:

- Damián Macho: Cestička lesná na Kľak vedie
- Bc. Mária Žieriková: Most na kanáli Váhu v Beluši
- Dominika Rudinská: Motívy z Bojníc 2

Kategória ARCHITEKTÚRA:

- Mgr. Vladimír Ronec:
Kostol sv. Jána Krstiteľa v Po minovci
- Andrej Košťál: Dubnická Grotta I.
- Peter Maděránek: Slovenské mestá v panorámach - Trenčín

Kategória AKTUALITY – REPORTÁŽNA FOTOGRAFIA:

- Mgr. Pavol Remiaš: Fašiangy v Cigli I.
- Milan Gross: Korzo na vode III.
- Denis Čertík: Na sídlisku Píly

VÍŤAZOM SRDEČNE GRATULUJEME !!!

Hľadáte zdroje na KULTÚRNE a KOMUNITNÉ aktivity?

Národný strategický referenčný rámec 2007-2013: www.nsrr.sk

Nadácia Pontis: www.nadaciapontis.sk

Nadácia Intenda: www.nadaciaintenda.sk

Nadácia Tatra Banky: www.nadaciatatrabanky.sk

Nadácia SPP: www.nadaciaspp.sk

Všeobecná úverová banka: www.nadaciavub.sk

Nadácia SĽSp: www.nadaciaslsp.sk

Dexia banka: www.dexia.sk

Nadácia Poštovej banky: www.nadaciapabk.sk

Nadácia Orange: www.nadaciaorange.sk

Región:

Trenčianska komunitná nadácia: www.trencianskanadacia.sk

Komunitná nadácia Zdravé mesto (BB): www.knzm.sk

Karpatská nadácia (KE): www.karpatskanadacia.sk

Vzdelávanie:

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR: www.minedu.sk

Agentúra MŠVVaŠ SR pre štrukturálne fondy EU: www.asfeu.sk

Stredoeurópska nadácia: www.cef.sk

Škola doktorán: www.skoladokoran.sk

Nadácia Aspekt: www.aspektnd.sk

Nadácia Jána Korca: www.jankorec.sk

Pre deti:

Nadácia Pre deti Slovenska: www.nds.sk

Pomoc deťom v ohrození: www.pomocdetom.sk

Ľudské práva:

Nadácia Milana Šimečku: www.nadaciamilanasimecku.sk

Nadácia otvorenej spoločnosti: www.osf.sk

Nadácia Charty '77: www.charta77.sk

Voľný čas:

Nadácia Krajina harmónie: www.krajinaharmonie.sk

Životné prostredie:

Ekopolis: www.ekopolis.sk

Nadácia Horský park: www.horaren.sk

Operačný program Životné prostredie: www.opzp.sk

Umenie:

Nadácia Centrum súčasného umenia: www.ncsu.sk

Zdravie:

Nadácia Nádej Martinka Sucháča: www.nadacia-sucho.sk

Nadácia Harmony: www.nadaciaharmony.sk

Slovenská nadácia srdca: www.tvojesrdce.sk

Sociálna inklúzia:

Nadácia Socia: www.socia.sk

Spracovala Mgr. M. Ergangová

SRDEČNE BLAHOŽELÁME K ÚSPECHU KAMENCU pod VTÁČNIKOM

VOKA - vidiecka organizácia pre komunitné aktivity, vyhlásila 4. ročník súťaže o najlepšie zapojenie verejnosti do rozhodovania o veciach verejných „O ľuďoch s ľuďmi – cena za podporu miestnej demokracie“. Do súťaže sa mohli prihlásiť obce, mestá, mestské časti, mikroregióny, krajské samosprávy a inštitúcie štátnej správy a samosprávy, ktoré umožnili účasť občanov na rozvoji obce alebo regiónu. Do tejto súťaže bol prihlásený projekt pod názvom „Handrárska izba“, ktorý podal bývalý starosta Ing. Branislav Krpelan z obce Kamenec pod Vtáčnikom ešte v roku 2009. Dňa 4. 2. 2011 sa terajší starosta Ing. Dušan Ďuriš zúčastnil národnej konferencie v Banskej Bystrici (hodnotenie 2. kola), kde projekt predstavil. Aj na základe jeho kvalitnej prezentácie projekt získal krásne 3. miesto!

Cieľom oceneného projektu bolo sprítomnenie fenoménu handrárstva súčasnej generácii obyvateľov Kamenca pod Vtáčnikom prostredníctvom via-

cerých aktivít, do ktorých boli oni samotní výrazne zapojení. Vyvrcholením týchto aktivít bolo vytvorenie Handrárskej izby, zostavenej z veľkej väčšiny z predmetov darovaných obyvateľmi obce. Inšpiráciou a motiváciou k darovaniu predmetov bolo hudobno-dramatické pásmo venované handrárstvu, v ktorom sa predstavili kameneckí divadelníci i domáca hudobná skupina Kapellka. Túto časť projektu podporilo svojím grantom aj Ministerstvo kultúry SR. Motivačná časť projektu splnila svoj cieľ, a tak mohla vzniknúť expozícia Handrárskej izby prispievajúca k pozdvihnutiu hrdosti na svojich predkov a na svoju obec – Kamenec pod Vtáčnikom. Celý projekt odborne zaškoľovalo Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi.

Tak, ako v 3. ročníku súťaže, aj v tomto roku sa súťaž koná zároveň v Poľsku, Maďarsku a v Česku. Víťazi zo všetkých krajín sa po národných konferenciách stretnú v súťaži o titul Najlepší projekt zapojenia verejnosti v strednej Európe.

Gratulujeme obci k tomuto úspechu a držíme palce na medzinárodnej konferencii, ktorá sa tento rok koná v Maďarsku!

MJARTANOVO SEBEDRAŽIE 2011 - PROPOZÍCIE SÚŤAŽE V ETNOLOGICKOM VÝSKUME

Vyhlasovatelia:

Obec Sebedražie, Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi, Hornonitrianske múzeum v Prievidzi

Termín konania:

november 2011

Miesto konania:

Kultúrny dom Sebedražie

Účastníci súťaže:

Jednotlivci a rozmanité zoskupenia (napr. kolektívy folklórnych skupín, zostavovatelia knižnej publikácie a pod.)

Cieľ súťaže:

- Podporiť bádanie v oblasti tradičnej ľudovej kultúry v regióne hornej Nitry a verejnú prezentáciu výsledkov tohto bádania
- Podieľať sa na sprístupňovaní javov a hodnôt tradičnej ľudovej kultúry a vytvárať tak možnosti pre ich zachovanie
- Popularizovať etnológiu medzi širokou verejnosťou a prispievať k rozvíjaniu odkazu prof. Jána Mjartana, významného slovenského etnológa, rodáka zo Sebedražia

Podmienky súťaže:

Do súťaže sa môže zapojiť každý záujemca alebo zoskupenie jednotlivcov s prácou v oblasti etnologického prieskumu alebo výskumu, realizovaného pre potreby folklórnej skupiny, kronikárstva, zberateľstva alebo prípravy populárno-náučného alebo monografického materiálu.

Etnologické bádanie musí byť zamerané na niektorú z týchto oblastí:

- Rodinné a výročné zvykoslovie (komplex obradov a obyčajov sprevádzajúcich prelomové momenty v živote človeka – narodenie, svadba, smrť; zvyky, obyčaje a tradície počas kalendárneho roka v rodine, obci, v regióne)
- Slovesné prejavy folklóru (ľudová próza, poetika ľudových piesní a obradového folklóru, pranostiky, príslovia, hádanky a i., detský folklór, ľudové divadlo, písaný folklór a ďalšie)
- Tradičné hudobné a tanečné prejavy (piesne, hudobné nástroje, nástrojová hudba, hudobné zoskupenia, tance)
- Tradičné staviteľstvo (formy bývania, typy domov, hospodárske, cirkevné, technické stavby, zariadenie interiéru)
- Tradičné odievanie (mužský, ženský, detský kroj a iné súčasti odievania)
- Ľudové stravovanie (spracovanie potravín, jedálny lístok, obradové a sviatočné jedlá, uchovanie jedla a potravín)
- Poľnohospodárska výroba (pestovanie plodín, chov domácich zvierat, sezónne práce a pod.) a domácka a remeselná produkcia (spracovanie prírodných materiálov – hlina, prútie, drevo, výroba plátna a i. ; súčasná ľudovomelecká výroba)
- Tradičné ľudové techniky umenia (zhotovovanie úžitkových a dekoratívnych predmetov nadväzujúcich na tradičnú ľudovú výrobu)
- Spoločenský a rodinný život (samospráva, postavenie členov rodiny, rodinné právo a i.)
- Prioritou zapojenia sa do súťaže je predloženie výstupného materiálu – kronikársky zápis, folklórny program (scenár, obrazový a zvukový záznam), knižná publikácia, zbierka materiálnych dokladov ľudovej kultúry..., ktoré sú prístupné verejnosti, pretože cieľom súťaže je podporovať vzájomné prepojenie bádania s konkrétnou prezentáciou dosiahnutých výsledkov (populárno-náučné materiály, vystúpenia folklórnych zoskupení a pod.)
- Predložený konkrétny výstup predchádzajúceho etnologického bádania – verejná prezentácia – nesmie byť staršieho dátumu ako predchádzajúci kalendárny rok

Uzávierka súťaže:

tretí októbrový týždeň

Prihlášky:

Navrhovatelia zašlú prihlášku vyplnenú podľa predtlaču spolu so súťažnými prácami na adresu RKC Prievidza, Záhradnícka 19, 971 01 Prievidza.

Prácu je potrebné zaslať vo forme dokumentácie:

- Prieskumu alebo výskumu (prepis zvukového záznamu, fotodokumentácia, záznam z rozhovoru, dotazníky ...)
- Výstupu prieskumu (scenár programu folklórnych skupín alebo videozáznam z vystúpenia, publikácia, opis kronikárskeho záznamu, fotodokumentácia z výstavy, expozície, súpis zozbieraných predmetov s popisom a pod.)

Organizátori súťaže udeľia nasledovné ocenenia:

- Cena Jána Mjartana
- Cena riaditeľky RKC
- Cena starostu obce Sebedražie
- Cena riaditeľky HNM

Slávnostné vyhodnotenie súťaže doplní nielen program zostavený z adekvátnej prezentácie víťazných prác (živá prezentácia alebo projekcia videozáznamu a pod.), ale aj sprievodná prezentácia kronikárskych zápisov, zozbieraných dokladov a pod.) po dohode organizátorov s autormi víťazných prác.

Prievidza, marec 2011

Mediálni partneri

RÁDIO BETA Bojnice
RTV Prievidza
MY - Hornonitrianske noviny
Regionálne noviny PRIEVIDZSKO
www.tsk.sk
www.akciepd.sk
www.mestsky-hlasnik.sk
www.magurastrazov.sk
www.kedykam.sk
www.prievidza24.sk

Naše podujatia podporili

Branislav Habodász z Banskej Bystrice

IMPULZY PRE MIESTNU KULTÚRU

INFORMAČNO-PORADENSKÝ SPRAVODAJCA PRE KULTÚRNOOSVETOVÝCH PRACOVNÍKOV

Vydalo: Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi
Zostavila: Mgr. Ľudmila Húsková * Zodpovedná redaktorka: Mgr. Ľudmila Húsková
Tlač: Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi * Grafická úprava: Ronald Gajdúšek
Tel.: 046/ 512 18 10 * e-mail: rkc@rkc.tsk.sk * web: www.rkcpd.sk
marec 2011 * náklad 300 kusov * nepredajné
Tlač registrovaná MK SR, e. č.: EV 2997/09
